

**AXIOLOGY, COMPETENCE, PERSONALITY ORIENTED AND SUBJECT-
ACTIVITY ACCORDING
TEENAGER'S AESTHETIC EDUCATION**

Sierykh L. V.,

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Lecturer of Theory and Principles of Education Chair,
Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education,
Ukraine, Sumy*

**АКСІОЛОГІЧНИЙ, КОМПЕТЕНТІСНИЙ, ОСОБИСТІСНО
ЗОРІЄНТОВАНИЙ ТА СУБ'ЄКТНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХОДИ ДО
ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ**

Серих Л. В.,

*к. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти
Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
м. Суми, Україна,*

Одночасно позитивний і негативний вплив на життя українців здійснюють об'єктивні процеси всесвітньої глобалізації, що характеризуються посиленням міжнародних зв'язків, які забезпечують швидкий обмін ідеями, ідеалами, зразками поведінки тощо. З одного боку, утвердження філософії людиноцентризму, гуманізація відносин на всіх рівнях активізують упровадження стандартів демократичного суспільства та формування людини з новим світоглядом, що базується на гармонійній взаємодії з довкіллям та іншими людьми. З іншого боку – тотальна влада корпоративного капіталу в усіх сферах суспільного життя, зокрема в духовній, призвела до втрати ціннісних орієнтирів певною частиною громадян нашої країни, і особливо здобувачами освіти. Отже, в умовах трансформації всіх сфер життєдіяльності людини *реалізація аксіологічного підходу* у формуванні цінностей і ціннісних орієнтацій підлітків як компонентів естетичного виховання набуває особливої значущості, адже від характеру ціннісно-світоглядного ставлення підлітків до світу багато в чому буде залежати майбутнє нашої держави, українського суспільства та його культури.

З огляду на активізацію демократичних перетворень в Україні, які характеризуються упровадженням у сферу суспільного життя демократичних цінностей, орієнтацій і норм поведінки, потребує вирішення на теоретичному і практичному рівнях проблема виокремлення *системи естетичних цінностей*, яка є базовим компонентом естетичної культури підлітків як суб'єкта взаємодії у суспільному житті. Для нашого дослідження є важливим усвідомлення актуального для сьогодення змісту дефініції «цінність» як певні ідеали, фундаментальні поняття і

цілі, якими живе суспільство і в здійсненні яких вбачає сенс свого існування; загальний «еталон», на який орієнтуються виховання та розвиток [4, с. 98] та основи духовного та матеріального життя людини, які визначають мету, сенс, значення, наміри, нормативність і формальні межі її самореалізації [3, с. 76].

Спробуємо визначити особливості *реалізації компетентнісного підходу* до естетичного виховання підлітків в умовах взаємодії загальноосвітніх та позашкільних закладів. Звертаючись до наукових праць, у яких трактується сутність поняття «компетентність» та дослідивши різноманітність поглядів науковців на зміст терміну «компетентність», зауважимо, що всі вони визнають, що цей феномен базується на комплексі *знань, умінь, навичок, цінностей, ставлень та набутого досвіду*, які дозволяють особистості ефективно діяти у різних сферах життя [2].

Застосування компетентнісного підходу у виховному процесі спрямоване на реалізацію теоретично обґрунтованої системи *ідей, принципів, способів і форм діяльності загальноосвітнього та позашкільного закладів*, яка забезпечує становлення і розвиток здатностей підлітка-суб'єкта, коли вони у процесі естетичного виховання обирають напрями діяльності, власного розвитку і саморозвитку.

Результатом реалізації компетентнісного підходу в педагогічному процесі є здобуття підлітками здатностей використовувати інтеріоризовану систему цінностей для конструювання нових моделей власної діяльності, добиватися нових результативних дій і взаємодії, необхідних для розв'язання різноманітних проблем у різних сферах життя. Врахування цих положень зумовлює організацію естетичного виховання підлітків на засадах *особистісно зорієнтованого підходу*, згідно з яким вихованець визнається унікальною, наповненою різними устремліннями, прагненнями та інтересами особистістю, рівноправним суб'єктом виховної взаємодії, а сам виховний процес спрямовується на реалізацію сутнісної природи особистості-суб'єкта та характеризується:

- створенням виховних ситуацій, які забезпечують розвиток свідомості такого рівня, який спонукає учня до самопізнання та самоактивності;
- забезпеченням права підлітка на свободу вибору ціннісної позиції та можливість її реалізації у поведінці, спілкуванні, діяльності;
- налагодженням паритетної творчої взаємодії всіх учасників виховного процесу, яка уможливорює самостійний пошук та реалізацію підлітками якісно нових способів діяльності;
- використанням психологічних механізмів виховання, спрямованих на максимальне залучення всіх компонентів структури особистості (свідомості, емоцій, волі) до демократичної соціальної та міжособистісної взаємодії;
- реалізацією педагогом виховної позиції розуміння, визнання, прийняття та підтримки, яка сприятиме розвитку в учня здатності розуміти свою внутрішню й зовнішню ситуацію для свідомого вибору поведінкової тактики, спроможності

долучитись до процесу становлення і формування самого себе, тобто набуття власної відповідальної свободи [1, с.34-37].

Базуючись на висловлених вище положеннях, ми обстоюємо думку про те, що самореалізація та саморозвиток підлітків в естетичному вихованні відбуватиметься більш повно та ефективно, якщо вони займатимуть позицію суб'єктів означених процесів. Це зумовлює застосування *суб'єктно-діяльнісного підходу* до естетичного виховання підлітків у процесі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. На основі аналізу наукових праць Б. Ананьєва, К. Абульханової-Славської, А. Брушлинського, Г. Костюка, О. Леонтьєва, О. Плахотнік, С. Рубінштейна, В. Слободчикова, В. Татенка, Д. Узнадзе можемо стверджувати, що використання суб'єктно-діяльнісного підходу в естетичному вихованні підлітків полягає у сприянні становленню підлітків як суб'єктів взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, інституціями та ін. У цьому контексті підліткам необхідно усвідомити, що естетичне виховання базується на засадах взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, тому *особистість* набуває ознак *суб'єкта*, беручи безпосередню участь в естетичному вихованні саме в цих закладах. Відповідно до цього, підліток як суб'єкт естетичного виховання – це особистість з естетичною свідомістю, що з урахуванням вікових особливостей включена у взаємодію; його активна діяльність спрямована на перетворення світу на засадах цінностей мистецтва та культури, а також спроможний змінити самого себе.

Отже, реалізація суб'єктно-діяльнісного підходу в естетичному вихованні підлітків у взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів полягає у сприянні становленню підлітка як суб'єкта, здатного до самовизначення, може усвідомити мету й мотиви власної діяльності в естетичному середовищі, планувати, самостійно діяти та здійснювати самооцінку своїх дій і вчинків, набуваючи досвіду естетичної діяльності у процесі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, з іншими людьми та інституціями.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості підручник. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
2. Серих Л. В. Теоретико-методологічні аспекти взаємодії загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти: компетентнісний підхід. Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: зб. наук. пр. / ред. Л. В. Серих. – Суми: НКО, 2018. – 344 с. – С. 251–255.
3. Сліпець П. П. Політичні цінності й ідеологія у форматі стратегії формування ефективної держави та суспільних відносин. Наука. Влада. Політика: зб. наук. пр. / ред. М. І. Михальченко (голова) та ін. – К.: Знання України, 2008. – С. 75-92.
4. Теоретичні основи педагогіки. Курс лекцій: підруч. для студ. / За ред. О. Вишневського. – Дрогобич: Фірма «Відродження», 2001. – 262 с.